

Ett välsignat funktionshinder

Att Mikael Ringlander är präst ser man på hans krage. Men hans funktionshinder är osynligt.
 – När jag är ute och pratar på skolor brukar jag säga att jag har en sak gemensamt med Tom Cruise, Einstein och kungen. Och så får eleverna gissa, berättar Mikael.

■ Det är nattvardsgudstjänst i Annedalskyrkan i Göteborg. Ensam framme vid altaret står Mikael Ringlander och gör i ordning för den högtidliga måltiden. Medan församlingen sjunger ”Gud är en av oss vid detta bord” håller han upp det röda vinet i den stora bägaren. När psalmen är slut lyfter han upp fatet med nattvardsbröd och läser högt ur kyrkohandboken:

”I den natt då han blev förråd tog Herren Jesus Kristus ett bröd, bröt det och gav åt lärjungarna och sa: Tag och ät!”

Det är välkända ord för Mikael. Han kan dem utantill och skulle nästan kunna rabbla dem i sömnen om han så ville. Men många andra av gudstjänstens texter varierar från söndag till söndag. Och då händer det att Mikael stakar sig och läser fel utan att han märker det själv.

– Häromsistens blev det riktigt fel när jag skulle läsa upp namnen på avlidna. Och jag vet att de andra höriga tog illa vid sig och klagade hos vår diakon. Men de lugnade ner sig när de fick höra att jag är dyslektiker, berättar Mikael när vi efter avslutad gudstjänst slår oss ner vid ett ledigt bord i den stora församlings-salen bredvid kyrkan.

Mikael är blond och blåögd och klädd i prästskjorta och grå kostym. När han talar om sig själv använder han inte ordet handikappad. Och han pratar inte heller om funktionshinder.

– Jag brukar säga att jag är dyslektiker. Jag tycker det är sakligt och rakt på sak.

Att han hade läs- och skrivsvårigheter upptäcktes när Mikael gick i andra klass på lågstadiet. Men hans mamma, som var lärare, ville först inte erkänna vid- den av hans svårigheter.

– Jag tror hon skämdes. Det var ett slags nederlag

för henne som lärare att ha en son som inte klarade sig lika bra i skolan som andra.

Till att börja med trodde Mikael's mamma att hans funktionshinder skulle kunna tränas bort. Under sommarlovet mellan tvåan och trean fick han sitta dag efter dag vid köksbordet i Hedemora och öva sig att skriva ord genom att låta pennan följa fördjupningar i pappret.

Så småningom lärde sig Mikael's mamma mer om dyslexi och blev till slut speciallärare.

– När jag gick på universitetet stöttade hon mig mycket, men jag hade velat ha mer stöd och förstå- else under åren i grundskolan. Det är fortfarande ett smärtsamt minne när jag tänker på hennes första re- aktioner, säger Mikael och rättar till de stålbågade glasögonen.

■ I Mikael's klass fanns ett gäng grabbar som gillade att visa sin munterhet varje gång han läste eller sta- vade fel. Ibland följdes skrattandet

och flinandet på lektionerna av att Mikael fick stryk på rasten. Och en dag när han skulle åka hem hade någon låst fast ett stort hänglås i bakhjulet på hans cykel. Eftersom cykeln inte gick att rulla blev han tvungen att bära den till en bensin- mack där han fick hjälp.

Men det var inte bara klass- kamrater som stod för mobb- ningen. En del lärare betraktade Mikael som mindre begåvad och tog chansen att sätta honom på det hala. I tredje klass tvingades han läsa en text om grekiskt jordbruk

högt inför hela klassen trots att läraren visste vilka svårigheter han hade.

– Det var en helvetisk upplevelse att sitta där i bänken och känna att snart är det min tur. För varje ord och mening som de andra läste kom det

MIKAEL RINGLANDER

Ålder: 42 år

Yrke: Präst i Svenska kyrkan

Bor: Villa i Källtorp i Göteborg

Familj: Hustrun Karin och barnen Rebecka 13 år, Johan 11 år och Gabriel 7 år.

Intressen: Utförsäkning, tennis, foto – och människors upprättelse

Senast lästa bok: Plikten, pro- fiten och konsten att vara människa av Göran Rosenberg

oundvikliga allt närmare. Jag minns fortfarande hur ensam, utsatt och hjälplös jag kände mig. Och därför är jag noga idag med att aldrig tvinga någon att läsa högt inför kompisarna när jag har konfirmander.

Mikael berättar att han hört att barn med dyslexi brukar reagera med att bli antingen inåtvända eller utagerande. Själv blev han utåtriktad och försökte hävda sig i klassen på områden som inte var direkt kopplade till läsning och skrivning.

– Jag tittade mycket på teve vilket min far tyckte var bortkastad tid. Men det gjorde att jag alltid var bäst i klassen på nutidsorientering.

■ Under hela mellanstadiet fick Mikael stödundervisning. Men på högstadiet vägrade han gå dit. Han ville inte bli stämplad som obegåvad och tog strid med sina lärare och föräldrar.

– Jag hade blivit ganska slängd i käften och det var nog tur för mig, säger han.

När Mikael idag ser tillbaka på sin uppväxt kan han se att hans självkänsla blev ganska illa tilltygad under lågstadiet och mellanstadiet. Men under högstadieåren hittade han ett sammanhang utanför skolan där han fick växa och utvecklas.

– Mitt självförtroende kom tillbaka genom Kyrkans Ungdom där jag inte blev vägd och mätt och bedömd hela tiden. Kyrkan fungerade som en läkande och upprättande miljö för mig. Och det har format min bild av Kristus: Han dömer och bedömer inte människor utan upprättar alla som han möter.

En annan orsak till Mikael's nya självförtroende var hans nyväckta fotointresse. Att berätta med bilder blev nu hans medium, ett uttryckssätt bortom alla ord och krångliga meningar.

– När jag var liten brukade jag ofta sitta och titta på gamla svartvita bilder i familjens fotoalbum. Men det var först när jag valde foto som fritt valt arbete på högstadiet som jag upptäckte hur kul det var med bilder. Att få stå i det gulröda ljuset inne i mörkrummet och se en bild växa fram i framkallningsbadet var en spännande upplevelse.

När Mikael flyttat till Örebro bestämde han sig för att försöka kombinera sina två intressen. I församlingshemmet byggde han sitt första fotolabb och sedan samlade han ihop de äldsta i söndagsskolan till en fotogrupp. Tillsammans dokumenterade de alla saker som fanns i Almby kyrka som skulle fylla tusen år.

Mikael började också leverera bilder från kyrkans aktiviteter till Nerikes Allehanda. Detta ledde till att han efter gymnasiet fick börja som lärling på tidningen där han sedan blev kvar som fotograf under tre år

■ En dag sa kyrkoherden i församlingen att han tyckte att Mikael skulle bli präst. En tanke som Mikael själv aldrig vågat tänka; att studera på högskolan hade han betraktat som uteslutet efter sina tidigare negativa erfarenheter av skolan.

Men 1984 flyttade han till Uppsala och började läsa teologi. Vid sidan av studierna jobbade han som fotograf på Uppsala Nya Tidning under fyra år.

– Ofta så hade jag föreläsningar och läste på dagarna och halv fem gick jag på mitt pass på tidningen och jobbade sedan till midnatt.

För att klara studierna bestämde sig Mikael från början för att inte skjuta upp någonting, utan tog alltid tag i kurslitteraturen redan första dagen på en ny kurs. Han skaffade också intyg om sina läs- och skrivsvårigheter från sina gamla speciallärare och gjorde ett nytt test hos en läspedagog. Med detta som grund skaffade han tillstånd att alltid få tenta muntligt.

Efter fyra år hade Mikael lyckats ta sin teologie kandidatexamen och under studietiden hade han också träffat Karin som han idag är gift med. Tillsammans prästvigdes de i Västerås domkyrka den 5 juni 1988.

– Att jag klarade av att ta en universitetsexamen kändes som en revansch på hela skolsystemet.

Just revanschbehovet har Mikael funderat mycket på den senaste tiden efter att ha sett filmen Ondskan efter Jan Guillous roman.

– När du blivit förtryckt och förnedrad som Erik i filmen så växer behovet av att visa att du är något. Du får ett väldigt behov av att vara duktig, att lyckas.

■ Efter prästvigningen fick Mikael sin första tjänst i Ludvika. Han berättar att han försökte ta upp frågan om att få en tjänst där foto kunde ingå med biskopen. Men denne förstod inte vad Mikael var ute efter. Så han fick ta saken i egna händer.

I församlingshemmet i Ludvika byggde han nu sitt andra fotolabb, denna gång med tillhörande ateljé. Alla konfirmander fick gå kurser i fotografering och pröva att stå i mörkrummet och göra egna bilder.

– Och så fick jag kyrkorådet att köpa en stor projektionsduk som vi monterade bakom en balk i taket i kyrkan. Sedan hade vi helgsmålsböner med bildspel varje lördag.

När Mikael som ny präst blev intervjuad i lokal-tidningen passade han på att berätta om sitt funktionshinder. Han fick god respons. Många av dem som hörde av sig var dyslektiker som aldrig vågat berätta om sina svårigheter.

– Särskilt kommer jag ihåg en medelålders kvinna som ringde och berättade att hon misslyckats med att ta körkort flera gånger för att hon haft svårt att

läsa in teorin. Det hade gjort att hon känt sig dum och ointelligent. Men nu förstod hon att om en präst kunde vara ordblind så borde hon också få vara det utan att skämmas.

■ Under tiden som präst i Ludvika skaffade också Mikael sin – och församlingens – första dator. Pengar till köpet fick Mikael från Arbetsförmedlingen där han lyckats övertyga en handläggare om att han i längden inte kunde fungera som präst om han inte fick hjälp att hantera sina skrivsvårigheter. Idag har Mikael svårt att förstå hur han klarade sig innan datorn kom.

– Jag minns hur krångligt det var med alla mina stavfel när jag skulle skriva uppsats på universitet; hur man fick sudda med tipp-ex och sedan försöka få pappret på rätt plats i skrivmaskinen och hur det sedan ändå såg ojämnt och kladdigt ut efteråt. Det var ingen vacker syn, säger Mikael och skrattar.

– Nu kör jag rättstavningsprogrammet så fort jag skrivit något. Och är det något som ska spridas i större sammanhang så låter jag alltid någon annan person korrekturläsa det jag skrivit.

Men ibland är det bråttom. Och då brister det ibland i Mikaelns säkerhetsrutiner. Som i en folder om kyrkans aktiviteter på Filmfestivalen där ”dubbla visningar” i hastigheten blivit ”bubbla visningar”.

När man hör Mikael berätta är det lätt att trivialisera hans funktionshinder: alla har väl läst fel eller stavat fel någon gång. Men det som händer de flesta andra bara någon enstaka gång är för honom ett ständigt närvarande orosmoment i tillvaron.

Ibland sägs det att dyslexi kan växa bort med åren. Och för Mikael har alla de år han levtt med sitt funktionshinder gett honom tekniker och strategier som gör att han inte upplever sig som handikappad. Men hans svårigheter är fortfarande desamma som i skolan för länge sedan: han läser långsammare än andra, läser oftare fel än andra och stavar oftare fel än andra. Därför är Mikael noga med att alltid läsa igenom och träna på de texter han ska läsa högt i något sammanhang.

Fast ibland kan ju det oförutsedda ändå inträffa. Som häromåret vid ett engelskspråkigt bröllop som han ledde tillsammans med en irländsk präst. Mitt under gudstjänsten lämnade denne över handboken till Mikael och tyckte att han skulle läsa en bön han aldrig hade sett förut.

– Vad gör man? Jag kunde ju inte gärna ta en diskussion om min dyslexi med honom där framme vid altaret, så det var bara att försöka ta sig igenom den engelska texten så gott det gick.

■ Idag har Mikael varit präst i femton år. Han har hunnit byta tjänst några gånger – och i varje försam-

ling har han lämnat ett fotolabb efter sig. Det senaste har han byggt i Annedalskyrkans källare, rakt under altaret.

Fast numera blir det inte lika många kvällar och nätter i mörkrummet som förr. En orsak är att Mikael och Karin idag har tre barn. En annan är den digitala revolutionen som gjort film och kemikalier umbärliga; i Mikaelns ryggsäck ligger nu alltid en liten digitalkamera färdig för användning.

På hans visitkort står det: präst och projektledare. Sedan sex år tillbaka håller Mikael i trådarna för projektet Kultursamverkan som är samlingsnamnet på ett antal olika aktiviteter där Svenska kyrkan samverkar med kulturlivet i Göteborg. Hittills har det blivit samarbeten med till exempel Bokmässan och Filmfestivalen och en serie uppmärksammade temamässor i Annedalskyrkan med bland andra Eldkvarn och Mikael Wiehe.

– Egentligen är det en paradox att jag som är dyslektiker jobbar med Bokmässan. Ord är ju inte min starka sida. Och själv orkar jag inte läsa särskilt många böcker. Men jag ser min roll mera som en producent och jag har lärt mig att knyta till mig medarbetare som kan sådant som jag inte kan, säger Mikael.

LARS NETTERFORS

lars@netterfors.se

FAKTA / DYSLEXI

■ Ordet dyslexi är sammansatt av grekiskans ”dys” och ”lexi” vilket direkt översatt betyder ”svårigheter med läsning.

Det är ett av vårt lands vanligaste funktionshinder, klassat som handikapp sedan 1991. Det är minst tre–fyra gånger vanligare bland män än bland kvinnor och anlagen ärvs.

Dyslexi finns beskrivet av forskare sedan slutet av 1800-talet då den tyske läkaren A Kussmal introducerade begreppet ordblindhet. Denna benämning antyder att lässvårigheterna skulle bero på ögonen och synfunktionen vilket inte är fallet.

Dyslexi beror på små avvikelser i hjärnans funktion och aktivitet. Den välkoordinerade samstämmigheten mellan olika hjärnområden som kännetecknar normalläsare, tycks vara blockerad hos dyslektiker.

Detta betyder inte att dyslektiker har sämre hjärnkapacitet än andra, till exempel var Thomas Alva Edison, Winston Churchill och Albert Einstein dyslektiker. Churchill fick Nobelpriset i litteratur 1953.